

Onderzoeksrapport Kwaliteitszorg Profielenberaad

*Onderzoek naar kwaliteitszorgsystemen van profielorganisaties
aangesloten bij het Profielenberaad*

Véronique Schoon

Universiteit van Amsterdam, Nuffic

Voorwoord

Voor u ligt een inventarisatie en analyse van de wijze waarop Profielorganisaties hun kwaliteitszorg hebben ingericht. Die vraag stellen we ons niet voor de eerste keer. In 2013 hebben we een eerste inventarisatie gemaakt van de kwaliteitszorgsystemen van de verschillende profielorganisaties en de resultaten met elkaar besproken. Sindsdien is kwaliteitszorg een van de criteria aan de hand waarvan bepaald wordt of organisaties zich kunnen aansluiten bij het Profielenberaad. In 2017 hebben we dit thema opnieuw centraal gesteld op een symposium. Aanleiding om het onderzoek van 2013 te herhalen was de publiciteit na de publicatie van 'De Staat van het Onderwijs 2019' van de Onderwijsinspectie. De teneur in de media was dat er weliswaar veel innovatieve concepten zijn in het Nederlandse onderwijs, maar dat deze onvoldoende aandacht besteden aan kwaliteitszorg en aan onderzoek naar de meerwaarde en de effecten.

Hoewel wij dit beeld goed hebben kunnen weerleggen in een gesprek met de Inspecteur-Generaal, zijn we ons er terdege van bewust dat er extra kritisch gekeken wordt naar scholen die vernieuwend onderwijs aanbieden. Vernieuwing van het onderwijs roept altijd direct de vraag op in hoeverre dit leidt tot aantoonbaar betere onderwijsresultaten. Dat is geen vraag die eenvoudig te beantwoorden valt – omdat dan niet alleen gekeken moet worden naar korte termijn-resultaten, maar vooral ook naar effecten op langere termijn, voor grotere groepen leerlingen. Tegelijk is juist het onderpresteren van het Nederlandse onderwijs bij de ontwikkeling van bijzondere talenten, zoals naar voren komt in menig internationaal vergelijkend onderzoek, een belangrijke drijfveer voor veel Profielorganisaties. Juist de CPB-publicatie met als titel 'Niveau onderwijs daalt/Vooral beste leerlingen blijven achter' stond centraal op de eerste themabijeenkomst van het Profielenberaad in oktober 2011. Vanaf het begin stond ons voor ogen om niet alleen ervaringen en opvattingen uit te wisselen over inhoudelijke thema's, maar ook over kwaliteitszorg en de meerwaarde van innovatie.

Juist om deze reden zijn we heel blij met bijgaand onderzoeksverslag. Uit dit onderzoek komt naar voren dat profielscholen en -organisaties hun kwaliteitszorg serieus nemen, diverse methodieken toepassen en niet schromen om zich open te stellen voor de 'blik van buiten'. Tegelijk zijn de verschillen in het vastleggen van de kwaliteitszorg en in de gehanteerde methodieken en uitgangspunten ook een mooie aanleiding om het gesprek met elkaar te voeren over 'wat werkt (beter)'. Belangrijke vragen daarbij zijn vooral de inbedding van profielen in het schoolbeleid en de kwaliteit van de uitvoering in de onderwijspraktijk.

We zijn Véronique Schoon en haar begeleiders vanuit de Faculteit Onderwijswetenschappen van de UvA erkentelijk voor het rapport dat er nu ligt. De inventarisatie en de aanbevelingen bieden goede aanknopingspunten voor de profielorganisaties om het gesprek aan te gaan – zowel intern als met elkaar. Dat is ook wat we als Profielenberaad beogen: leren van elkaar – zonder dat we gericht zijn op uniformiteit. We hopen dat de profielorganisaties en hun scholen met dit rapport en de themabijeenkomst van april een volgende stap kunnen zetten in hun kwaliteitszorg en beter antwoord kunnen geven op vragen over de meerwaarde van hun concept. Vragen die nu eenmaal inherent zijn aan innovatie – en die we zeker niet uit de weg gaan.

Utrecht, 17 februari 2020,

Namens de Stuurgroep van het Profielenberaad,

Henk Visscher (voorzitter)

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding in het onderzoek	p. 4
Hoofdstuk 2: Het onderzoek	p. 6
Deelvraag 1: Hoe geven de profielen hun kwaliteitszorgsystemen vorm?	p. 7
1. Consortium Bèta Challenge	p. 8
2. UNESCO	p. 9
3. Tweektalig Onderwijs	p. 10
4. Global Citizen Network	p. 11
5. Vereniging CultuurProfielScholen Nederland	p. 12
6. Geo Future Schools	p. 14
7. Havisten Competent	p. 14
8. Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport	p. 15
9. Stichting Technasium	p. 16
10. Stichting Het Zelfstandig Gymnasium	p. 17
11. Natuur, leven en technologie	p. 18
12. Wetenschapsoriëntatie Nederland	p. 19
Deelvraag 2: In welke mate zijn deze systemen vergelijkbaar?	P. 20
Deelvraag 3: Welke onderdelen van de kwaliteitszorgsystemen kunnen mogelijk op elkaar afgestemd worden	p. 21
Hoofdstuk 3: Conclusies en aanbevelingen	p. 24
Hoofdstuk 4: Methode	p. 28
Literatuurlijst	p. 31
Bijlagen	p. 32

Hoofdstuk 1: Introductie in het onderzoek

Opdrachtgever

Het huidige onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Profielenberaad. Het Profielenberaad is een landelijk netwerk waarin vijftien profielorganisaties samenkomen om ervaringen en inzichten uit te wisselen. Bij de profielorganisaties zijn scholen aangesloten die aan een bepaalde vorm van talentontwikkeling doen. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere TopsportTalentscholen en Technasia. Om een programma waarin talentontwikkeling centraal staat te laten slagen is volgens het Profielenberaad een deskundige aanpak en voortdurende inspanning nodig¹. Ook stelt het eisen aan de visie en organisatie van scholen, aan de kwaliteit van docenten en aan hun onderwijs. De koppeling tussen kwaliteitszorg en talentontwikkeling is zodoende een kenmerk van alle organisaties en scholen die deelnemen aan het Profielenberaad.

Onderzoeksvraag en opbouw

In deze studie staat de volgende hoofdvraag centraal: Welke mogelijkheden zijn er voor de profielorganisaties om hun kwaliteitszorgsystemen op elkaar af te stemmen? De vraag is opgesplitst in drie deelvragen:

- Hoe geven de profielen hun kwaliteitszorgsystemen vorm?
- In welke mate zijn deze systemen vergelijkbaar?
- Welke onderdelen van de kwaliteitszorgsystemen kunnen mogelijk op elkaar afgestemd worden?

Het onderzoek is uitgevoerd vanuit een behoefte van het Profielenberaad. De stuurgroep van het Profielenberaad vraagt naar meer inzicht in de kwaliteitszorgsystemen en de mogelijkheden tot afstemming daarvan. De aanname vanuit het Profielenberaad is dat er mogelijkheden zijn om de kwaliteitszorgsystemen op elkaar af te stemmen. Daarnaast verwacht de stuurgroep dat de profielen zullen profiteren van afstemming wat de onderwijskwaliteit betreft. Dit onderzoek toetst deze aanname.

In hoofdstuk 2 van dit rapport is ten eerste de onderzoekscontext uitgelegd. Vervolgens komen alle drie de deelvragen aan bod. In hoofdstuk 3 leest u de conclusies en de aanbevelingen die daaruit volgen. In hoofdstuk 4 is de methodologie van het onderzoek te lezen.

Werkwijze

Uit een publicatie uit 2013 van het Europees Platform die is uitgevoerd in samenwerking met de Vereniging CultuurProfielScholen Nederland² blijkt dat een aantal onderdelen terugkeert in veel kwaliteitszorgsystemen van profielscholen. Zo bestaat de kwaliteitszorg in de meeste gevallen uit een combinatie van een zelfevaluatie door de school en een visitatie van een commissie of audit³. De thema's die naar voren komen in de meeste kwaliteitszorgsystemen, naast de visitatie en audits, zijn zelfevaluatie-instrumenten en kwaliteitsstandaarden.

Het huidige onderzoek verkent deze thema's verder door middel van een kwalitatieve studie bestaande uit twee delen: een documentanalyse en een reeks semigestructureerde interviews.

¹ Gebaseerd op intern document van het Profielenberaad: 'Wat is het Profielenberaad?'

² Europees Platform (2013). Excellentie door profilering in het voortgezet onderwijs: een verkenning van de kwaliteitszorgsystemen bij profielorganisaties die zich richten op talentontwikkeling en excellentie in het voortgezet onderwijs.

³ Idem.

De documenten zijn afkomstig van de profielorganisaties en beschrijven hun kwaliteitszorgsystemen. Deze documenten zijn opgesteld door de profielorganisaties en zijn in sommige gevallen ook op de website van de organisatie te vinden. De participanten die geïnterviewd zijn, zijn vertegenwoordigers van de profielorganisaties van wie de contactgegevens bekend waren bij het Profielenberaad. De onderzoeker heeft deze contactgegevens ontvangen van de stuurgroep van het Profielenberaad. In de documenten en tijdens de interviews heeft de onderzoeker aandacht besteed aan eerder genoemde thema's. De onderzoeker heeft de verkregen informatie uit de documenten en de interviews samengevoegd in een tabel en vervolgens ieder kwaliteitszorgsysteem samengevat. Op basis daarvan is onderzocht waar overeenkomsten en verschillen te vinden zijn en op welke manier deze verschillende systemen op elkaar afgestemd kunnen worden. Voor een volledige methode van onderzoek kunt u hoofdstuk 4 raadplegen.

Hoofdstuk 2: Het onderzoek

Aanleiding

Op 12 april 2017 komen de leden van het Profielenberaad samen tijdens de bijeenkomst 'Kwaliteitszorg als voorwaarde voor talentontwikkeling'. Uit gesprekken die toen gevoerd zijn door de leden van het Profielenberaad, blijkt dat er veel vernieuwing plaats had gevonden binnen de kwaliteitszorgsystemen en dat er overeenkomsten waren tussen de kwaliteitszorgsystemen van de verschillende profielen. De aanwezigen, die binnen de verschillende profielen werkzaam zijn, voelen herkenning in de beschrijvingen van kwaliteitszorg van andere profielen⁴. Het Profielenberaad had naar aanleiding hiervan behoefte aan meer inzicht in de kwaliteitszorgsystemen en waar deze overeenkomsten in terug te vinden zijn. Het Profielenberaad heeft hierbij als doel de samenwerking tussen de profielen te versterken en het gesprek over het structureren van talentontwikkeling in het vo aan te gaan⁵.

Twee jaar na het symposium komt op 10 april 2019 het rapport van de Inspectie van het Onderwijs (hierna 'de Inspectie' genoemd) uit; 'De Staat van het Onderwijs 2019'. Hierin geeft de Inspectie aan dat profielscholen geacht worden scherper te formuleren wat er precies aan kwaliteitszorg gedaan wordt⁶. Er zijn de laatste jaren steeds meer scholen met een specifiek pedagogisch-didactisch concept of een speciaal profiel bijgekomen, maar de evaluatie van de resultaten en effecten is volgens de inspectie nog onder de maat⁷. In het rapport pleit de inspecteur generaal onder meer voor gezamenlijke reflectie op de gedeelde visie op de functies en doelen van onderwijs.

Bovenstaande gebeurtenissen gaven aanleiding voor het uitzetten van een vacature bij universiteiten om een masterstudent te vinden die onderzoek kan doen naar kwaliteitszorgsystemen. Hieruit is het huidig onderzoek voortgekomen. Er is getracht aan te sluiten op de behoefte naar meer inzicht in de verschillende kwaliteitszorgsystemen en een betere samenwerking tussen de verschillende profielen.

Context: Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg vallen alle activiteiten en maatregelen van een school die als doel hebben de onderwijskwaliteit te bewaken en te verbeteren⁸. Een school hoort zijn onderwijsleerproces aan te laten sluiten op de onderwijsbehoefte van de leerlingen en systematisch controleren hoe het met de leerlingen gaat en of zij de gestelde doelen behalen⁹. Hiervoor is het belangrijk dat scholen evalueren. Men spreekt van een kwaliteitssysteem wanneer deze activiteiten omtrent kwaliteit met elkaar samenhangen¹⁰

⁴ Gebaseerd op intern document van het Profielenberaad 'Samenvatting carousel'.

⁵ Gebaseerd op intern document van het Profielenberaad.

⁶ De Inspectie van het Onderwijs (2019). De Staat van het Onderwijs 2019. Geraadpleegd via <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2019/04/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2019>

⁷ Idem.

⁸ Wij-leren.nl: kennisplatform voor het onderwijs. Geraadpleegd op 13 september 2019 via <https://wij-leren.nl/kwaliteitszorg.php>

⁹ Idem.

¹⁰ PO-raad (2016). Handreiking bovenschoolse kwaliteitszorg. Geraadpleegd via https://www.poraad.nl/system/files/themas/goed_bestuur/handreiking_bovenschoolse_kwaliteitszorg.pdf

Een vereiste van de Inspectie van het Onderwijs¹¹ is dat het bestuur en de scholen een stelsel van kwaliteitszorg hebben en deze gebruiken voor het verbeteren van het onderwijs. De basiskwaliteit bestaat uit een stelsel dat uitgewerkt is in de schoolplannen en dat wordt gebruikt om de kwaliteit van het onderwijsproces en de leerresultaten te bewaken en te bevorderen. Hierin moeten toetsbare doelen vermeld staan. Ook is het de bedoeling dat er regelmatig geëvalueerd wordt of deze doelen zijn behaald. De oorzaken van eventuele tekortschietende kwaliteit moeten door de school geanalyseerd worden. Er is bovendien ruimte voor eigen aspecten van kwaliteit; denk hierbij bijvoorbeeld aan aanvullend beleid over de wijze waarop de kwaliteit wordt bewaakt en bevorderd. Dit kan op verschillende manieren worden ingevuld, door bijvoorbeeld collegiale consultatie of audits¹².

De Inspectie van het Onderwijs heeft als rol toezicht te houden op de scholen¹³. Hiervoor heeft de inspectie een wettelijk kader, deugdelijkheidseisen en eigen aspecten van kwaliteit¹⁴. De inspectie controleert of een school aan al deze eisen voldoet. De profielorganisaties aangesloten bij het Profielenberaad daarentegen, hebben meestal niet te maken met een wettelijk kader. Alleen Stichting LOOT en Tweektalig Onderwijs hebben een eis van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de andere organisaties schrijven hun eigen kader. Deze profielorganisaties voeren niet alleen activiteiten uit rond kwaliteitszorg die te maken hebben met het formuleren van doelen en het visiteren van scholen, maar vormen ook een netwerk waarin scholen ervaringen kunnen uitwisselen en docenten getraind worden¹⁵. Het Profielenberaad stelt als eis dat profielorganisaties die aan willen sluiten een kwaliteitszorgsysteem hebben dat is gekoppeld aan talentontwikkeling¹⁶

Deelvraag 1: Hoe geven de profielen hun kwaliteitszorgsystemen vorm?

Om uiteindelijk de vraag te kunnen beantwoorden waar mogelijkheden zijn voor afstemming van kwaliteitszorgsystemen is het van belang om te weten hoe de verschillende kwaliteitszorgsystemen zijn vormgegeven. Pas als dit bekend is, kunnen de systemen vergeleken worden. Voor alle deelnemende profielorganisaties is daarom een uiteenzetting geschreven van hun kwaliteitszorgsysteem. Deze informatie komt uit de documentanalyse en de interviews. Iedere uiteenzetting is verdeeld in de thema's die onderzocht zijn: *visitatie*, *zelfevaluatie* en *kwaliteitsstandaard*. Bij sommige scholen worden er nog aanvullende activiteiten uitgevoerd. Deze zijn vermeld onder het kopje 'Aanvullend'. Deze uiteenzettingen geven inzicht in de vormgeving van de kwaliteitszorgsystemen van de verschillende profielorganisaties. De antwoorden op deelvraag 2 en 3 zijn gebaseerd op een analyse van deze uiteenzettingen.

¹¹ De Inspectie van het Onderwijs (2019). Onderzoekskader 2017 voor het toezicht op het voortgezet onderwijs. Geraadpleegd via <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/onderzoekskaders/documenten/rapporten/2019/06/06/onderzoekskader-2017-voor-het-toezicht-op-het-voortgezet-onderwijs>

¹² Idem.

¹³ Idem.

¹⁴ Idem.

¹⁵ Gebaseerd op de brief van Henk Visscher en Pieter Hettema aan de Inspecteur Generaal van het onderwijs, 2019

¹⁶ Gebaseerd op intern document van het Profielenberaad: 'Wat is het Profielenberaad?'

1. Consortium Bèta Challenge

Het kwaliteitszorgsysteem van het Consortium Bèta Challenge bestaat uit een zelfevaluatie en een visitatie.

Visitatie

In het eerste en derde jaar nadat een school lid wordt, vindt er een collegiale audit plaats. In het vierde jaar nadat een school lid wordt, komt er een externe auditcommissie op bezoek. Deze commissie bepaalt of de school zijn licentie behoudt of niet. De visitatiecommissie bestaat bij een collegiale audit uit collega's van een andere school. De auditcommissie bestaat uit een vertegenwoordiger van het programmabureau of directeur samen met vertegenwoordigers van een andere school. Wanneer de auditcommissie op bezoek is, worden er gesprekken gevoerd met leerlingen, docenten, coördinatoren, onderwijsondersteuners en met de schoolleiding. De audit start met lesbezoeken.

Zelfevaluatie

Voordat een school gevisiteerd wordt, voert de school een zelfevaluatie uit. Dit gebeurt aan de hand van het beleidsplan en de organisatie en inhoud van het programma. In de zelfevaluatie zijn de volgende zaken opgenomen:

- Doelstellingen;
- Succesfactoren en aandachtspunten;
- Ambities van de school;
- Beoogde en bereikte resultaten;
- Overzicht van netwerken van bedrijven en instellingen;
- Overzicht van samenwerkende vervolgoopleidingen.

De school maakt een overzicht met kwantitatieve gegevens op basis van in- en uitstroomgegevens, keuzes voor vervolgopleiding en projectplanning. Ook levert de school kwalitatieve feedback aan van leerlingen, ouders, opdrachtgevers, medewerkers en mbo-partners. De resultaten uit de zelfevaluatie zijn in het voorbereidende jaar nodig voor licentie. In het tweede jaar nadat een school lid wordt, wordt het gebruikt als voorbereiding op het voortgangs- en ontwikkelingsgesprek. Het eerste en derde jaar nadat een school lid wordt, wordt de zelfevaluatie gebruikt als voorbereiding op de collegiale gesprekken.

Kwaliteitsstandaard

De kwaliteitsstandaard van Bèta Challenge bevat een aantal thema's:

- Kwaliteit van de opdrachten die leerlingen krijgen;
- Visie op onderwijs in het algemeen en op bèta in het bijzonder;
- Beleid en uitvoering: programmering van het Bèta Challenge programma;
- Beoordeling van het proces en het product;
- Personele organisatie waaronder facilitering van coördinatoren en docenten;
- Professionalisering van docenten;
- Ketensamenwerking;
- Netwerksamenwerking;
- Participatie in het regionaal en landelijk netwerk;
- Onderwijs;
- Kwaliteitsbewaking;
- Communicatie en pr.

Bèta Challenge beoogt om binnen het kwaliteitszorgsysteem ontwikkelingsgericht te werken. Om deze reden is er gekozen voor kwaliteitszorg in een cyclus van vier jaar. Door met de

scholen in gesprek te gaan over hun *good practices* en te praten over de zaken waar ze tegenaan lopen, kunnen de scholen hun onderwijs binnen het Bèta Challenge profiel ontwikkelen en verbeteren. Het Consortium vraagt jaarlijks de in-, door- en uitstroomgegevens op. De effectmeting van het Bèta Challenge profiel wordt de komende jaren verder uitgewerkt door met het mbo de resultaten van oud Bèta Challenge profiel leerlingen te vergelijken met de niet-Bèta Challenge profiel leerlingen (minder switchgedrag¹⁷, ononderbroken schoolcarrière, niveau van competentiebeheersing).

2. UNESCO

Het kwaliteitszorgsysteem van UNESCO bestaat uit een visitatie en een zelfevaluatie. Daarnaast is er een aantal randvoorwaarden waar een school aan moet voldoen om UNESCO-school te kunnen worden.

Visitatie

Er vindt een driejaarlijkse collegiale visitatie plaats. Collegiale visitaties worden uitgevoerd door docenten van andere UNESCO-scholen. Tijdens de visitatie worden er met de directie gesprekken gevoerd over het schoolbeleid, de kwaliteitszorg en de communicatie. Ook wordt met enkele docenten die betrokken zijn bij UNESCO-activiteiten gesproken over het onderwijsleerproces. Ten slotte wordt er met leerlingen gesproken over leerervaringen, hun beleving van UNESCO-activiteiten en de leeropbrengsten. Naast deze gesprekken gaan de commissieleden ook de klassen in om lesbezoeken af te nemen. De commissie vult hetzelfde instrument in als dat de school invult als zelfevaluatie, waardoor de resultaten met elkaar vergeleken kunnen worden. Ook let de commissie op of de school fysiek laat zien dat zij een UNESCO-school zijn, door aanwijzingen in het gebouw, de leeromgeving en de zichtbaarheid van de UNESCO-thema's.

Zelfevaluatie

Voordat een visitatie plaatsvindt, wordt de school geacht een zelfevaluatie uit te voeren. Deze bestaat uit een evaluatie op het kwaliteitskader van de profielorganisatie. Hierin komen de volgende thema's terug:

- Schoolbeleid: missie en visie, onderwijsdoelen, beleidsplan, UNESCO-netwerk, implementatie, kernwaarden, facilitering en budget;
- Onderwijsleerproces: implementatie UNESCO-thema's, curriculum, planning en inhoud, internationale samenwerking, uitwisseling, school brede activiteiten, monitoring en evaluatie, internationale UNESCO-dagen, civiel effect;
- Schoolorganisatie: draagvlak, organisatie, professionalisering, coördinatie, samenwerking, betrokkenheid leerlingen;
- Kwaliteitsplan: beleidsevaluatie, zelfevaluatie, visitatie, evaluatie van leeropbrengsten;
- Communicatie: schoolgids en website, draagvlak, overzicht planning UNESCO-netwerk, samenwerking, zichtbaarheid, interne communicatie, externe communicatie.

Kwaliteitsstandaard

Er is een aantal randvoorwaarden voor een school om aan te sluiten bij het UNESCO-netwerk. Zo moet de school minstens twee van de vier UNESCO-thema's behandelen. Daarnaast moeten ze een werkplan hebben voor de implementatie van de thema's waarin ze uitleggen wat die thema's met UNESCO te maken hebben. Ten slotte moet er een

¹⁷ Met switchgedrag wordt het wisselen van vervolgopleiding bedoeld.

coördinator aangewezen worden die genoeg uren krijgt om zijn taken uit te kunnen voeren. Als de school hieraan voldoet, kunnen ze beginnen met de kwaliteitscyclus.

Aanvullend

Naast de zelfevaluatie en de visitatie, wordt van de scholen aangesloten bij het UNESCO-netwerk verwacht dat ze ieder jaar een jaarverslag schrijven. Daarin doet de school verslag van de activiteiten op de vier thema's van UNESCO en de algehele inbedding van UNESCO op school. Als de school het jaar ervoor een visitatie heeft ontvangen, dan reflecteert de school in het jaarverslag ook op de resultaten daarvan. In het jaar dat de school een visitatie ontvangt, hoeven ze geen jaarverslag in te leveren. UNESCO vindt het belangrijk dat de medewerkers van een school uit kunnen leggen wat de dingen die ze doen met UNESCO te maken hebben. 'Wat is de relatie tussen het doel van UNESCO en wat jij aan het doen bent in je klas?' is een vraag die daarbij centraal staat. Er wordt in de kwaliteitscyclus geen gebruik gemaakt van kwantitatieve gegevens.

3. Tweektalig Onderwijs

Het kwaliteitszorgsysteem van Tweektalig Onderwijs (tto) bestaat uit een zelfevaluatie en een visitatie. Tto heeft daarnaast een eis van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) met betrekking tot het Centraal Schriftelijk Eindexamen (CSE) Engels en Nederlands.

Visitatie

In het tweede jaar na aanmelding bij de profielorganisatie vindt een voortgangsbezoek van een externe expert en een secretaris van Nuffic plaats als voorbereiding. Tijdens dat bezoek krijgt de school tips en tops aangereikt. Vervolgens vindt in het vierde jaar na aanmelding een juniorvisitatie plaats waarbij alleen de onderbouw wordt gevisiteerd. Als dit bezoek voorspoedig verloopt, kan de school ervoor kiezen ook een seniorvisitatie te willen. Het certificaat tto is vijf jaar geldig, dus in theorie vindt er eens in de vijf jaar een visitatie plaats. In het geval dat de school niet aan de eisen voor certificering voldoet, vindt er na twee jaar nog een visitatie plaats. De visitatiecommissie bestaat uit een voorzitter die een talenachtergrond heeft, een rector van een andere tto school, een secretaris van Nuffic en een tto-coördinator van een school die binnenkort gevisiteerd zal worden. Tijdens de visitatie worden gesprekken gevoerd met coördinatoren, vakdocenten, docenten Engels, leerlingen en ouders. Bij een seniorvisitatie wordt er ook gesproken met een docent die het vak Engels van het International Baccalaureate (IB) curriculum geeft. Voordat een school gevisiteerd wordt, voert de school een zelfevaluatie uit. Dit gebeurt aan de hand van de kenmerken waaraan een school moet voldoen om het tto-certificaat te kunnen krijgen. Dat zijn de volgende kenmerken:

- Taalaanbod;
- Content and Language Integrated Learning-didactiek;
- Wereldburgerschap;
- Persoonsontwikkeling;
- Randvoorwaarden.

Daarnaast moet de school de volgende informatie aanleveren:

- Ouderbijdrage;
- Aantal lessen Nederlands en Engels;
- Docent informatie;
- Internationalisering: aanwezigheid van coördinator en beleidsplan, portfolio, projecten;
- IB/Cambridge: wat bieden ze aan, resultaten;

- Resultaten van leerlingen: tto-leerlingen scoren niet lager dan het landelijk gemiddelde voor Engels en Nederlands, het gemiddelde van alle andere vakken is niet lager dan het landelijk gemiddelde;
- Actiepunten: waar is aan gewerkt ten opzichte van het vorige bezoek.

Zelfevaluatie

Ook moet de school per onderdeel invullen waar ze trots op is en waar ze zich verder in wil ontwikkelen. De zelfevaluatie van de school wordt tijdens de visitatie gebruikt om te kijken of de school daadwerkelijk doet/heeft wat ze zegt te doen/hebben.

De kenmerken van kwaliteit die binnen de profielorganisatie tto als belangrijk worden gezien zijn taalvaardigheid, wereldburgerschap en persoonsontwikkeling. Deze pijlers moeten meetbaar, aantoonbaar en merkbaar zijn binnen de school.

In de kwaliteitsstandaard van tto staan de volgende thema's beschreven:

- Het taalniveau dat de leerlingen moet behalen en hoe ze scoren op het CSE Engels en Nederlands;
- De hoeveelheid Engels die gesproken wordt;
- Docenten gebruiken de CLIL-didactiek;
- Houding, kennis, vaardigheden en waarden van wereldburgerschap zijn terug te zien in projecten;
- Ontwikkeling van competenties is terug te zien in de school;
- Randvoorwaarden: leerlingen doen niet langer over school, leerlingen krijgen voldoende tijd en er is nascholing voor docenten.

Aanvullend

Alle kwaliteitskenmerken en normindicatoren moeten ten minste met 'voldoende' beoordeeld zijn om een certificaat te kunnen ontvangen en de school een tto-school te mogen noemen. De profielorganisatie tto heeft recentelijk het kwaliteitszorgsysteem herzien en is overgestapt van beoordelend naar waarderend visiteren. De organisatie hoopt hiermee plaats te maken voor de kwaliteiten van de school en niet alleen voor het controleren van de eisen.

4. Global Citizen Network

Het kwaliteitszorgsysteem van het Global Citizen Network bestaat uit een zelfevaluatie en in de toekomst een visitatie. Er hebben nog geen visitaties plaatsgevonden maar deze worden momenteel voorbereid.

Visitaties

Wanneer een school lid wil worden van het netwerk, vindt er een QuickScan¹⁸ plaats waarin de school vertelt wat ze nu zijn/doen, wat ze de komende drie jaar wil doen en wat daarvoor nodig is. De profielorganisatie is nog niet begonnen met visiteren, maar zal vanaf schooljaar 2020/2021 gaan visiteren. Deze visitaties worden waarderende audits genoemd en hebben als doel de scholen te certificeren. De ontwikkeling van de school staat hierbij centraal. De visitatiecommissie zal bestaan uit de schoolleider, een coördinator uit het netwerk, een externe specialist in internationalisering en een ambtelijk secretaris van Nuffic. Er zijn ook zogenaamde 'collegiale inspiratiebezoeken'. Daarbij komen drie collega's van een andere school, een externe voorzitter en een ambtelijk secretaris van Nuffic op bezoek.

¹⁸ Een QuickScan is een kort bezoek aan een school.

Zelfevaluatie

De scholen vullen van tevoren een zelfevaluatie in waarin de volgende onderdelen aan bod komen:

- Beleid;
- Organisatie;
- Resultaten en leerproces;
- Extra doelen in de leerlijn voor taal en burgerschap;
- Taalvaardigheid.

Kwaliteitsstandaard

Het kwaliteitskader van het Global Citizen Network is gebaseerd op een combinatie van twee modellen. Ten eerste is het Common Framework for Europe Competence¹⁹ gebruikt. Op basis daarvan is een nieuw model gemaakt genaamd 'Internationale competenties'²⁰, waarin ook interculturele competenties en persoonlijke ontwikkeling aan bod komen. Deze twee modellen zijn gecombineerd tot een lijst van kennis, vaardigheden en houdingen. De kwaliteitsstandaard van het Global Citizen Network bevat een aantal thema's:

- Visie op internationalisering en burgerschap;
- Deelname in het netwerk;
- Evaluatie van schoolpraktijk met betrekking tot internationalisering en burgerschap;
- Partnerschappen met scholen in het buitenland;
- Organisatie van internationalisering;
- Professionalisering en nascholing;
- Vakoverstijgende samenwerking;
- Facilitering;
- Communicatie;
- Gevarieerd programma met internationale activiteiten;
- Samenhangend programma 'Europese en Internationale Oriëntatie'- activiteiten;
- Deelname aan internationale activiteiten;
- Project of werkstuk over internationalisering;
- Uitwisselingsreis;
- Studie-Loopbaanoriëntatie-aandacht voor internationalisering;
- Portfolio over internationale ervaringen;
- Samenwerkingsproject met leerlingen in het buitenland;
- Gebruikt van doeltaal bij moderne vreemde talen;
- Het aanbod van zaakvakken in een moderne vreemde taal;
- Aanvullende methoden voor betere taalvaardigheid.

5. Vereniging CultuurProfielScholen Nederland

Het kwaliteitszorgsysteem van de Vereniging CultuurProfielScholen (VCPS) bestaat uit een zelfevaluatie en twee soorten visitaties.

Visitatie en zelfevaluatie

De toetredingsvisitatie vindt plaats wanneer een school zich aanmeldt bij de profielorganisatie. De periodieke visitatie vindt plaats nadat de school lid is geworden in principe eens in de vier jaar. Tijdens de visitatie komen een ex-schoolleider, een ex-cultuurcoördinator – leden van de vaste visitatiecommissie- , een schoolleider van een lid-school en een cultuurcoördinator van een andere lid-school met twee van zijn of haar

¹⁹ Nuffic/Elos (2010). Op te vragen bij Nuffic.

²⁰ Nuffic (2018). Geraadpleegd via <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/internationale-competenties/>

leerlingen op bezoek. Deze voeren gesprekken met de schoolleider, de cultuurcoördinator, kunstvak- en niet-kunstvakdocenten en leerlingen. De commissie vult desgewenst haar beelden aan met een rondgang door de school, een kort lesbezoek, een impressie van een voorstelling of expositie en praat waar mogelijk op de gangen met leerlingen en docenten. Zo krijgt de commissie een beeld van de leerlingen in actie met het cultuurprofiel.

Voorafgaand aan de visitatie levert de school een aantal documenten aan:

- Meerjarig cultuurprofielplan;
- Reflectieformulier met ambities (geldt alleen voor de periodieke visitatie);
- Zelfevaluatieformulieren schoolleider, cultuurcoördinator en (kunst)docenten;
- Zelfevaluatieformulieren leerlingen;
- Schoolgids;
- Schoolplan.

Het aanleveren van deze documenten is verplicht. Bij de zelfevaluatie geeft de school een toelichting bij de scores en een samenvatting van de evaluaties. De school overhandigt een aantal exemplaren aan de visitatiecommissie. Tijdens de visitatie kijkt de commissie naar de cultuurprofielvisie van de school en hoe deze is vertaald in beleid en het onderwijsprogramma van de school. De visitatiecommissie bekijkt tevens het programma van de kunstvakken, de onderlinge samenhang tussen de kunstvakken en de kunstvakken in samenhang met andere vakken. Ook wordt gelet op de samenwerkingen met culturele partners, het cultuurportfolio dat leerlingen opbouwen en hoe het cultuurprofiel wordt gecommuniceerd. Na afloop van de visitatie krijgt de school een brief waarin een advies staat over de verlenging van het lidmaatschap. Deze brief moet door het bestuur geaccordeerd worden.

Kwaliteitsstandaard

De VCSP hanteert kwalitatieve eisen aan de invulling van het cultuurprofiel. Deze invulling kan per school verschillen. De focus van de kwaliteitsmeting is gericht op de aanwezigheid van een coherent verhaal waarbij de visie en keuzes passen bij de school, de leerlingen en het team. De kwaliteitsstandaard van de VCSP bevat de volgende kenmerken:

- Beleid: cultuuronderwijs is een centraal beleidspunt;
- Visie en doelen: de visie op het cultuurprofiel is beschreven als integraal onderdeel van het schoolplan en wordt vertaald in uitvoering van het schoolplan, er is een duidelijke meerwaarde van het onderwijsprogramma;
- Randvoorwaarden: er is draagvlak voor de visie en de doelen, de visie en de doelen worden vertaald naar mogelijkheden tot professionalisering van docenten voor het eigen vak en binnen vakoverstijgende projecten, visie en doelen worden vertaald in werving en selectie van docenten, visie en doelen worden vertaald in randvoorwaarden voor coördinatie en organisatie van cultuureducatie, visie en doelen worden vertaald in financieel beleid, visie en doelen worden vertaald in benodigde faciliteiten;
- Curriculum: duidelijke plaats voor cultuuronderwijs in verplichte en uitgewerkte curriculum, voorziening in mogelijkheden voor buitenschoolse activiteiten, cultuuronderwijs biedt verbinding tussen vakken binnen het curriculum, leerlijn is zichtbaar in het cultuurportfolio;
- Samenwerking: structurele samenwerking met culturele partners en onderwijsinstellingen, deze zijn binnen en buiten de reguliere lestijd betrokken bij voorbereiding en uitvoering het cultuurprofiel wordt uitgedragen in interne en externe communicatie;
- Kwaliteitszorg: systematische evaluatie van beleid en praktijk, uitkomsten worden benut voor bijstelling van het programma.

6. Geo Future Schools

Het kwaliteitszorgsysteem van Geo Future Schools bestaat uit een zelfevaluatie en een evaluatie en certificering van de lesmodules. De evaluatie en certificering van de lesmodules wordt gedaan door twee lerarenopleiders die werkzaam zijn voor het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG) .

Zelfevaluatie

Een Geo Future school wordt geacht ieder jaar een zelfevaluatie invullen. Hierin scoren de scholen zichzelf op de onderdelen uit de kwaliteitsstandaard en geven ze aan wat hun plannen voor het volgende jaar zijn. Mocht de school niet aan alle eisen voldoen of de zelfevaluatie niet volledig zijn, dan komt de lerarenopleider vanuit het KNAG naar de school voor een bezoek. Als een school wel voldoet, krijgt het een certificaat Geo Future School.

Kwaliteitsstandaard

Er is een aantal eisen aan de facilitering van het programma:

- Er doet minstens één leerjaar mee;
- Er wordt minsten één complete module behandeld;
- De school doet jaarlijks verslag aan het KNAG;
- Uiterlijk in het tweede jaar nadat de school lid wordt, moet de school een lesmodule ontwerpen;
- Minstens één docent volgt Geo Future scholing;
- Er is een bepaald aantal lessen beschikbaar voor Geo Future lessen;
- De school organiseert tweemaal per jaar een Geo-event voor leerlingen;
- De leerlingen sluiten het GeoFuture onderwijs af met een onderzoek;
- De leerlingen krijgen een certificaat.

Aanvullend

Geo Future Schools werken met modules. Deze modules worden beoordeeld door het KNAG en mogen pas gebruikt worden wanneer deze goedgekeurd zijn. Ook worden docenten door het KNAG getraind om les te kunnen geven op een manier die bij Geo Future Schools past.

Er wordt van een Geo Future School verwacht dat de volgende vijf elementen terug te vinden zijn in het basiscurriculum ²¹:

- Vijf kernconcepten;
- Negen thema's;
- Toekomstvragen;
- Denkvaardigheden;
- Vakoverstijgende vaardigheden.

Het Geo Future onderwijs valt of staat met de opzet en inhoud van de modules die worden aangeboden. Deze zorgen ervoor dat de leerlingen leren samenwerken, reflecteren, presenteren en nadenken in toekomstscenario's. Hierbij is het van belang dat docenten kunnen inspireren, observeren en feedback kunnen geven.

7. Havisten Competent

Het kwaliteitszorgsysteem van Havisten Competent (HaCo) bestaat uit een vierjarige cyclus waarin verschillende visitaties plaatsvinden.

²¹ Voor verdere toelichting, zie intern document van Geo Future Schools: 'Aandachtspunten en voorwaarden'.

Visitatie en zelfevaluatie

Voordat de cyclus begint krijgen de scholen van de profielorganisatie een visitatietraining waarmee ze leren waardevrije vragen te stellen en feedback te geven en te ontvangen. Vervolgens worden er trio's gemaakt van scholen die elkaar gaan visiteren. In jaar 1 vindt de eerste collegiale visitatie plaats. Deze visitatie vindt plaats op basis van een eigen analyse en het ontwikkelplan van de school. In jaar 2 van de cyclus komt er een bestuurslid van HaCo op bezoek met wie besproken wordt hoe het loopt en hoe het met de gemaakte plannen staat. In jaar 3 vindt er weer een collegiale visitatie plaats. In jaar 4 komt er een auditcommissie op bezoek met een HaCo schoolleider en een bestuurder. Door die commissie wordt bepaald of een school deelnemer of excellent deelnemer is. Tijdens al deze visitaties wordt er gesproken met de schoolleiding, docenten en leerlingen. Na de visitatie vindt er een terugkoppeling plaats naar de school en het HaCo bestuur. Op deze manier heeft de school informatie waar ze aan kunnen werken en wordt er verantwoording afgelegd aan het HaCo bestuur.

Kwaliteitsstandaard

Om een HaCo-school te kunnen worden moet de school aan de volgende eisen uit de kwaliteitsstandaard voldoen:

- Visie en communicatie: lidmaatschap aangevraagd, informatiepakket ontvangen en kennisgenomen van het HaCo gedachtengoed, HaCo inhoud en doelen staan op de agenda, er is een implementatiedocument, er is aantoonbaar draagvlak op school;
- Onderwijs/begeleiding: HaCo competenties staan in het lesmateriaal, er is een tracking methodiek, er worden competentie- ontwikkelgesprekken gevoerd met leerlingen, het lesmateriaal wordt geëvalueerd;
- Personeel en organisatie: een gecertificeerde school is bezocht om kennis te vergaren, er is overleg tussen docenten betrokken bij HaCo, docenten zijn zich bewust van zowel competenties als loopbaanoriëntatie en -begeleidingactiviteiten, docenten kunnen vormgeven aan HaCo competenties en lesactiviteiten, docenten worden gefaciliteerd voor ontwikkeling en uitvoering van het programma, docenten inventariseren hun scholingsbehoefte;
- Netwerk en netwerken: de schoolleiding heeft contact met het HaCo bestuur, een afvaardiging van docenten gaat op bezoek bij andere school, een afvaardiging neemt deel aan jaarlijkse conferentie;
- Effecten en kwaliteit: de effecten HaCo is onderwerp van gesprek, visitatie door HaCo bestuur in jaar 2 om lid te worden.

Om vervolgens een gecertificeerd deelnemer te worden, worden deze indicatoren uitgebreid met extra eisen. Wanneer een school het erg goed doet, kan de school excellent deelnemer worden. Daarvoor zijn de indicatoren nog verder uitgebreid.

8. Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport

Wanneer een school zich aanmeldt bij de Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport (LOOT), kan OCW de school een licentie geven om zich LOOT school te noemen. Dit houdt in dat de school leerlingen die op hoog niveau een sport beoefenen een aangepast onderwijsprogramma mag geven waardoor de leerling in staat gesteld wordt om topsporter te worden.

Visitatie

LOOT heeft een kwaliteitszorgsysteem dat bestaat uit visitaties en een aantal enquêtes die

worden uitgezet onder verschillende betrokkenen. De visitaties van LOOT vinden plaats in een cyclus, aangezien er niet de mankracht is om deze allemaal tegelijk te doen. Er zijn 30 LOOT scholen in Nederland en in ronde 1 van de cyclus krijgen de eerste tien scholen een audit. Daarna doen de scholen zelf intern onderzoek naar de kwaliteit. Hierbij maken ze gebruik van enquêtes die door leerlingen, ouders en begeleiders van topsportleerlingen worden ingevuld. Deze enquêtes bevatten vragen over de kwaliteit van de begeleiding, de communicatie en ondersteuning met de LOOT begeleider en de studiefaciliteiten. In ronde 2 van de cyclus komt een andere school op bezoek als critical friend²². In ronde 3 komt de auditcommissie langs. Als alles goed gaat, herhaalt de cyclus zich. Als dit niet het geval is, moet de school een verbeterplan maken en komt de auditcommissie na een jaar nogmaals langs op de school. Tijdens de visitatie wordt er gesproken met de bestuurder van de school, de LOOT-coördinator, de docenten die leerlingen begeleiden, leerlingen en ouders.

Kwaliteitsstandaard

Er is een aantal randvoorwaarden om een LOOT-school te worden. Deze hebben te maken met de hoeveelheid topsportleerlingen en het aantal sporten dat beoefend wordt door de topsportleerlingen op de school. Daarnaast moet de school samenwerken met sportverenigingen in de buurt. Ook zijn er eisen voor het personeelsbestand, namelijk aanwezigheid van begeleiders voor de topsportleerlingen. Daarnaast zijn er een aantal pijlers van kwaliteit:

- Onderwijs op maat bieden: het onderwijsprogramma is in het belang van het sporttalent, er is continu inzicht in de resultaten en voortgang van sportleerlingen;
- Hoogwaardige begeleiding op maat bieden: begeleider voert gesprekken gericht op de combinatie van sport en onderwijs, er is een adequaat begeleidingsteam, er is voldoende tijd voor begeleiding;
- Aantoonbaar actief zijn in de sportregio: het actief in informeren en beïnvloeden van de sportregio;
- Continuïteit wordt gewaarborgd: de visie op sport en onderwijs ligt vast, sport is meegenomen in het strategisch beleidsplan;
- De school neemt actief en constructief deel aan het LOOT-netwerk: school levert een inhoudelijke bijdrage aan de ontwikkeling van de stichting, samenwerken met andere topsport talentscholen.

9. Stichting Technasium

Stichting Technasium heeft een kwaliteitssystem dat bestaat uit een cyclus verdeeld in twee delen; één deel met activiteiten die gericht zijn op het beoordelen van de kwaliteit en een deel dat is gericht op het ontwikkelen van kwaliteit. Het ontwikkelingsgerichte deel bevat onder andere een cyclus met daarin een zelfevaluatie en visitaties.

Visitatie en zelfevaluatie

In de cyclus hebben de scholen één keer per vier jaar een visitatie op netwerkniveau en vierjaarlijks een visitatie op schoolniveau. Zo vindt er elke twee jaar een visitatie plaats, waarin visitaties op netwerkniveau en schoolniveau elkaar afwisselen. De visitatie op schoolniveau wordt door het netwerk zelf georganiseerd. De visitatie op netwerkniveau wordt vanuit de stichting geïnitieerd. De visitaties zijn onderdeel van het ontwikkelingsgerichte deel van het kwaliteitssystem. De visitaties worden voorbereid door het netwerk. De school evalueert voorafgaand aan de visitatie op een aantal thema's gekozen uit de zes kwaliteitsthema's van het Technasium. De kwaliteitsmedewerker van de stichting is altijd de vaste secretaris tijdens de visitaties. Daarnaast is er een opgeleide voorzitter aanwezig en twee leden uit het

²² Hierbij geeft de visiterende school, als gelijkwaardige, constructieve feedback aan de school.

netwerk. Dit zijn altijd een Technator en een schoolleider. Deze leden van de visitatiecommissie zijn getraind in waardierend visiteren. Op de school zijn verschillende panels samengesteld waarin de kwaliteitsthema's besproken worden. Bij de netwerkvisitatie zijn altijd stakeholders van buiten de school betrokken, zoals het hoger onderwijs, opdrachtgevers en ouders.

Kwaliteitsstandaard

De zes kwaliteitsthema's van het Technasium zijn als volgt:

- Kwaliteit Onderzoek & Ontwerpen (O&O)docent: de docent is bevoegd of in opleiding, de docent zal projecten aanleveren na certificering;
- Kwaliteit Technasiumwerkplaats: er is voldoende ruimte, er worden persoonlijke gesprekken gevoerd, leerlingen werken in teamverband, er zijn mogelijkheden tot ontwerpen en onderzoeken, er zijn mogelijkheden om na geroosterde uren verder te werken, er is een TOA (technische onderwijsassistent) of werkplaatsbeheerder die O&O in het pakket heeft;
- Kwaliteit O&O projecten: er is sprake van een echte opdrachtgever, er is een bèta technische professional bij de opdracht betrokken, het bèta technische beroep staat centraal, het project kent actueel vraagstuk of probleem, de school registreert projecttitels;
- Kwaliteit curriculum: leerlingen maken kennis met onderzoeks- en ontwerpprojecten binnen diverse bètawerelden, iedere leerling voert tussen de 8 en 12 projecten uit, per project zijn minimaal 33 klokuren beschikbaar, O&O wordt geroosterd in eenheden groter dan een klokuur;
- Kwaliteit meesterproef: de leerling heeft een opdrachtgever en een expertbegeleider, deze zijn beiden betrokken bij beoordeling, de school registreert titel meesterproef en bedrijfsnaam, de leerling krijgt een officieel certificaat;
- Kwaliteit van samenwerking: er is een actueel overzicht van partners, er is sprake van een actieve vertegenwoordiger die naar overlegmomenten kan.

Aanvullend

Het netwerk ontvangt na de visitatie op netwerkniveau een verslag, waaruit zij gezamenlijk hun actiepunten destilleren. Deze actiepunten vormen de input voor het beleidsplan van het netwerk.

De netwerkregisseur en de netwerkvoorzitter hebben een belangrijke rol in de organisatie van de netwerkactiviteiten. Er zijn in alle netwerken structureel overleggen met directieleden, technatoren (teamleider Technasium) en er bestaan diverse werkgroepen die zich bezighouden met onderwijskundige ontwikkelingen die het netwerk belangrijk vindt.

10. Stichting Het Zelfstandig Gymnasium

Het kwaliteitszorgsysteem van de Stichting Het Zelfstandig Gymnasium (SHZG) bestaat uit collegiale visitaties waarbij een door de school zelf opgestelde onderzoeksvraag de kern van het traject vormt.

Visitatie

Voordat de visitatie plaatsvindt, is er een voorgesprek waarbij de projectleider in gesprek gaat met de rector van de school. Tijdens de visitatie komen twee rectoren van andere gymnasia, een docent-commissielid en de secretaris of projectleider bij de school op bezoek. Zij gaan in gesprek met de schoolleiding, onderbouw- en bovenbouwleerlingen, docenten en andere betrokkenen. Welke panels er samengesteld worden, is aan de school. De commissie is getraind in waardierend visiteren.

Voordat de visitatie plaatsvindt, wordt de school geacht een zelfevaluatie aan te leveren. Ze mogen hiervoor zelf de vorm bedenken.

Aanvullend

De SHZG werkt ontwikkelingsgericht en waarderend. De nadruk ligt op wat goed gaat op een school en waarom dat goed gaat. Wel zijn er een aantal eisen waaraan een gymnasium moet voldoen om aan te mogen sluiten bij de stichting:

- Het hebben van een eigen Basisregistratie Instellingen (BRIN);
- Het hebben van een eigen gebouw;
- Het hebben van een zelfstandig team;
- Het hebben van een eigen directie.

Deze eisen vormen echter geen onderdeel van dit visitatietraject. De SHZG controleert tweemaal per jaar of het bovenstaande nog voor alle scholen geldt. Een school kan lid worden wanneer deze aan bovenstaande eisen voldoet en kan er vervolgens voor kiezen deel uit te maken van een visitatie. De school stelt zelf een onderzoeksvraag op waar ze aan willen werken. Deze wordt aan de visitatiecommissie voorgelegd zodat ze met deze vraag in gedachten de visitatie kunnen doen en waarderende gesprekken kunnen voeren. Na afloop krijgt de school een rapport. Er wordt wel aan de school gevraagd wat ze willen doen met de informatie uit het rapport, maar de school wordt niet gecontroleerd op navolging. Ontwikkelingsgericht werken, werkvreugde en het willen groeien staan centraal binnen de kwaliteitszorg van de SHZG.

11. Natuur, leven en technologie

Het kwaliteitszorgsysteem van Natuur, leven en technologie (nlt) bestaat uit het certificeren en evalueren van de modules. Sinds kort is er ook een pilot gestart met visitaties.

Visitatie

Tijdens een visitatie komen een nlt-schoolleider, iemand van nlt en een inhoudelijke deskundige langs op een school om gesprekken te voeren met de nlt-sectie en met leerlingen die het vak volgen. Visitaties zijn niet verplicht binnen de organisatie.

De nlt-modules die meestal ontwikkeld worden door docenten, krijgen eens per vijf jaar een zogenoemde 'APK controle' waarbij naar de volgende onderdelen wordt gekeken:

- Interdisciplinariteit;
- Studie- en beroepscontext;
- De rol van technologie;
- De rol van wiskunde.

Aanvullend

Daarnaast wordt de uitvoering van de module op school op dat moment ook schriftelijk geëvalueerd door leerlingen en docenten. Hierbij wordt gevraagd naar het niveau van de module, de inhoud, de intensiviteit en of het betekenisvol is. Ten slotte wordt aan de modulecommissie bestaande uit nlt-docenten gevraagd om een herzieningsadvies. Aan de hand van deze informatie wordt bepaald in hoeverre de module moet worden aangepast, verbeterd of aangevuld. Dat wordt vervolgens uitgevoerd door een regionaal vaksteunpunt nlt. De onafhankelijke certificeringscommissie stelt in haar vergadering vast of de herziene versie voor hercertificering in aanmerking komt. In theorie kan deze commissie ook tot decertificering besluiten, maar in de praktijk is dit nog alleen gebeurd bij modules die niet herzien zijn, maar niet gebruikt worden of niet meer actueel zijn.

Een school mag het vak ook geven zonder lid te zijn van de Vereniging NLT. Dit komt

omdat het een officieel keuzevak is voor de bovenbouw havo en vwo met een schoolexamen. Wanneer een school wel lid is, krijgen de leerlingen een certificaat wanneer ze nlt met een voldoende afsluiten.

Zelfevaluatie en kwaliteitsstandaard

Voor de eigen kwaliteitsbewaking kan een school die nlt aanbiedt een zelfevaluatie invullen waarin de volgende onderdelen uit de kwaliteitsstandaard terugkomen:

- De randvoorwaarden: samenstelling docententeam, ondersteuning van TOA, roostering, lokaal en materiaal, facilitering docententeam, externe samenwerking en buitenschools leren;
- Leerlingenmateriaal: gecertificeerd aanbod, passend in lesprogramma, verbreding en verdieping, aansluiting bij leerlingen, algemeen didactische criteria;
- Kwaliteit van het uitgevoerde onderwijs: team en leerplan, team en onderwijs, deskundigheid, keuze van modules, samenhang tussen modules, uitvoering gecertificeerde modules, samenhang tussen concepten en vakken, contact met de praktijk, algemeen didactische criteria;
- Kwaliteit van het examen: toetsing van het examenprogramma, vorm van het examen, niveau van het examen, onderscheidend vermogen.

Alleen het programma voor toetsing en afsluiting voor het vak is hierbij wettelijk verplicht. De inspectie houdt hier steekproefsgewijs toezicht op.

12. Wetenschapsoriëntatie Nederland

Het kwaliteitszorgsysteem van Wetenschapsoriëntatie Nederland (WON) bestaat uit een cyclus waarin een collegiale visitatie en een zelfevaluatie aan bod komen.

Visitatie

Voor de visitatie moet de school een zelfevaluatie invullen waarin ze reflecteren op de kwaliteitsstandaard. Daarnaast wordt de school geacht algemene gegevens van de school aan te leveren, een overzicht van leerlingaantallen en lessentabellen te maken en aandachtspunten voor de visitatiecommissie te formuleren.

Tijdens de collegiale visitatie komen er twee collega's van een andere WON-school op bezoek. Zij vragen in gesprek of de uitkomsten van de zelfevaluatie breed gedragen worden binnen de school. Twee jaar later wordt dit nog eens gedaan en wordt de nieuwe evaluatie vergeleken met de vorige. Tijdens een visitatie wordt er gesproken met docenten, de schoolleiding en met leerlingen.

De regiocoördinator koppelt scholen aan elkaar op basis van overeenkomsten of verschillen in hoe zij aan het profiel werken. Zo kunnen scholen met soortgelijke leervragen aan elkaar gekoppeld worden, of juist twee scholen die het profiel allebei op een andere manier inrichten. Op deze manier kunnen scholen van elkaar leren of elkaar helpen.

Kwaliteitsstandaard

In de kwaliteitsstandaard van WON staan de volgende thema's met bijbehorende indicatoren:

- Visie op WON: waarom, wetenschappelijke cultuur, leiderschap en betrokkenheid, hoe wordt er vormgegeven aan leren onderzoeken en onderzoekend leren;
- Curriculum: academisch referentiekader moet zichtbaar zijn, duidelijk profiel van het profielwerkstuk, doorlopende leerlijn zichtbaar in jaar 1 tot en met 6;
- WON-docent: profiel van de WON-docent, is er een WON-team met taakverdeling en -omschrijving;

- Leerlingen: gesprekken over de meerwaarde die leerlingen ervaren;
- Partnerschap: binnen de regio en landelijk, relaties met universiteiten/andere partners, ontwikkeling van een lerend netwerk in de regio, actieve deelname aan het netwerk.

Aanvullend

Zodra een school zich aansluit bij het WON-netwerk krijgen ze een WON-plaatje om op te hangen. Dit is echter geen certificaat dat laat zien dat de scholen aan de eisen voldoen. De scholen ondertekenen een contract waarin concrete zaken staan beschreven waar de school rekening mee moet houden als ze zich aansluiten bij het netwerk. Deze richtlijnen voor de scholen zorgen ervoor dat WON een waardevol netwerk is en blijft, waar je alleen bij zit als je iets bij wil dragen. Deelname aan het netwerk wordt door WON dan ook als belangrijk gezien.

Leerlingen op een WON-school ontwikkelen academische vaardigheden die passen bij de 21ste-eeuwse vaardigheden. Het is van belang dat er een doorlopende leerlijn is en dat docenten lesgeven op een manier die daarbij aansluit. Daarom worden WON-docenten getraind aan de Universiteit van Utrecht. Hier leren ze leerlingen begeleiden in het leren aan de hand van hun eigen leervragen.

Deelvraag 2: In welke mate zijn deze systemen vergelijkbaar?

De tweede deelvraag is van belang omdat de vraag of er mogelijkheden tot afstemming van kwaliteitszorgsystemen is, alleen beantwoord kan worden als men weet in hoeverre de systemen al met elkaar overeenkomen. Er is een aantal zaken dat opvalt wanneer de kwaliteitszorgsystemen naast elkaar worden gelegd. Eerst zullen de procesmatige onderdelen uiteengezet worden, waarbij het gaat om de structuur van de systemen. Vervolgens wordt er ingegaan op de inhoudelijke aspecten, waarbij het gaat om de leeropbrengsten.

Wanneer er naar het proces van de kwaliteitszorgsystemen gekeken wordt, is een aantal zaken vergelijkbaar. Zo zijn er veel profielen die werken met een kwaliteitscyclus, waarbij ieder onderdeel van de cyclus eens in de zoveel jaar herhaald wordt. Enkele profielen werken zonder cyclus. Monitoring en borging van kwaliteit is in dat geval volgens eigen structuur ingericht, bijvoorbeeld met een zelfevaluatie die op meerdere momenten ingevuld wordt. Bijna alle profielorganisaties werken met visitaties. Hierbij is er een verschil te herkennen tussen waarderend en beoordelend visiteren. In beide gevallen wordt er gewerkt vanuit een ander uitgangspunt. Wanneer er beoordelend wordt gevisiteerd, controleert de commissie of de school voldoet aan de eisen. Wanneer er waarderend wordt gevisiteerd, wordt er gekeken naar wat er al goed gaat en hoe de school dat nog beter kan doen. Alle profielen geven aan meer waarderend te willen visiteren. Hierbij is het belangrijk op te merken dat waarderend of beoordelend visiteren geen of-of-keuze is. Het kan gezien worden als een spectrum waarin profielen zelf kunnen reflecteren en kiezen hoe zij willen visiteren.

Uit gesprekken blijkt dat alle profielorganisaties werken met een zelfevaluatie. Soms staat deze los van de visitatie, maar deze kan ook aan de visitatie verbonden zijn. In de meeste gevallen levert de profielorganisatie een lijst aan met indicatoren waar de school zichzelf op scoort en toelichting geeft. In een aantal gevallen is er sprake van een vrije zelfevaluatie, waarbij er geen gebruik gemaakt wordt van indicatoren. Hierbij reflecteren scholen op eigen gekozen doelen of onderwerpen.

Alle profielen werken met een kwaliteitsstandaard. Hoe deze kwaliteitsstandaard is opgesteld en door wie, verschilt per profiel. In enkele gevallen is gebruik gemaakt van een bestaand systeem of standaard. In veel gevallen zijn verschillende vertegenwoordigers van

de profielorganisatie bij elkaar gekomen om vast te stellen wat zij belangrijk vinden binnen een profiel. Hierbij zijn in sommige gevallen ook docenten betrokken. Over het algemeen komen in de kwaliteitsstandaarden de volgende thema's naar voren:

- Beleid
- Visie
- Onderwijsleerproces
- Organisatie
- Communicatie/samenwerking

Per profiel zit er verschil in de diepgang van bovengenoemde thema's. In een aantal gevallen zijn er randvoorwaarden opgesteld om het profiel te kunnen aanbieden. Deze randvoorwaarden zijn eisen waaraan de school moet voldoen. Hierbij kan gedacht worden aan een bepaald aantal beschikbare uren, een budget of een ruimte. Hoeveel uren, de grootte van het budget of de hoeveelheid ruimte die nodig is, is afhankelijk van het profiel.

Ook inhoudelijk zijn er overeenkomsten te ontdekken bij de verschillende profielen. Zo werken alle profielen op een bepaalde manier aan persoonsontwikkeling. Onder persoonsontwikkeling verstaan we de emancipatie en vrijheid die leerlingen krijgen en de verantwoordelijkheid die daarbij hoort ²³. Uit de interviews blijkt dat de profielen zich namelijk niet alleen richten op de schoolse vaardigheden binnen een bepaald vakgebied, maar ook op de leerling als persoon binnen dat vakgebied. Er ligt een focus op competentieontwikkeling waarbij de leerlingen ruimte krijgen om keuzes te maken in het onderwijs dat ze volgen. Bijna alle profielen werken interdisciplinair en vakoverstijgend. Toch zijn er ook profielen die meer vakgericht werken dan anderen. Sommige profielen hebben betrekking op een specifiek vakgebied of zelfs schoolvak, zoals onder meer Nit en Geo Future Schools. De nadruk ligt dan op competentieontwikkeling binnen dat vakgebied. Andere profielen hebben meer betrekking op een onderwijsthema dat te herkennen is in alle activiteiten die de leerling binnen de school uitvoert, zoals bijvoorbeeld UNESCO.

Bovendien blijkt dat de meeste profielen zijn vormgegeven met de ambitie leerlingen voor te bereiden op de toekomst en hen de 21ste-eeuwse vaardigheden mee te geven. Op welke 21ste-eeuwse vaardigheden de nadruk ligt, is afhankelijk van het profiel.

Tenslotte kwam in de gesprekken naar voren dat er bij bijna alle profielen belang is bij de zichtbaarheid van het profiel in de school. Dat zorgt er namelijk voor dat alle leerlingen en andere aanwezigen op school weten dat het profiel op school aanwezig is. Ten eerste moet het profiel zichtbaar zijn voor de leerlingen, door, bijvoorbeeld, posters en eindproducten gemaakt door leerlingen op te hangen aan de wanden. Leerlingen weten zo dat het profiel op school leeft en dat ze daaraan deel kunnen nemen. Daarnaast moet het profiel zichtbaar zijn in onder andere het beleid van de school en de activiteiten die de school aanbiedt. De zichtbaarheid van een profiel in het beleid zorgt ervoor dat de praktische uitvoering van het profiel mogelijk wordt.

Deelvraag 3: Welke onderdelen van de kwaliteitszorgsystemen kunnen mogelijk op elkaar afgestemd worden?

Nu bekend is in welke opzichten de profielen overeenkomen en verschillen, kan ingegaan worden op de vraag waar en of er mogelijkheden voor afstemming te vinden zijn. In wat volgt wordt er gesproken over de volgende onderwerpen: mogelijkheden voor afstemming en unieke aspecten van kwaliteitszorgsystemen. Er is een aantal onderdelen waar

²³ Biesta, G. J. J. (2015). Het prachtige risico van het onderwijs. Culemborg, Nederland: Uitgeverij Phronese.

mogelijkheden voor afstemming zijn. Ook zijn er mogelijkheden om verschillen te benutten en als profielorganisaties van elkaar te leren.

Mogelijkheden voor afstemming

Ten eerste kunnen er bepaalde zaken afgestemd worden wat betreft het proces. De meeste profielen werken, zoals eerder genoemd, met een kwaliteitscyclus. Er zou gekozen kunnen worden voor afstemming op dit vlak. Dat zou betekenen dat de profielen die dat nog niet hebben, een kwaliteitscyclus op moeten stellen. Het hebben van een kwaliteitscyclus kan zorgen voor meer inzicht in de structuur van de kwaliteitszorgsystemen.

Daarnaast visiteren niet alle profielen. Ook hier zou één lijn in getrokken kunnen worden, door alle profielen te vragen een bepaalde vorm van visiteren te laten uitvoeren. Wanneer alle profielen dit doen, is er meer eenheid in de manier waarop kwaliteit gewaarborgd wordt/ Ook zouden alle profielen ervoor kunnen kiezen een aantal randvoorwaarden op te stellen die ervoor zorgen dat de uitvoering van het profiel mogelijk gemaakt wordt. Dit zorgt ervoor dat alle profielen met basiseisen werken, wat mogelijk een optimalere uitvoering van het profiel garandeert.

De vraag is alleen of bovengenoemde afstemming wenselijk is. Dit hangt namelijk af vanuit welk perspectief er gekeken wordt. Vanuit het Profielenberaad zou dit voor meer overzicht en eenheid kunnen zorgen. Vanuit de profielorganisaties lijkt dit minder wenselijk, omdat dit afdoet aan de uniciteit van het profiel en omdat dit extra werk zou betekenen voor de profielorganisaties. De profielen zijn namelijk uniek in hun focus en hebben hun eigen kwaliteitszorgsystemen ontwikkeld. Als er afstemming komt in de vorm van het kwaliteitszorgsysteem, verliezen ze mogelijk een deel van hun eigenaarschap. Ook zorgt het voor extra werk, omdat de profielorganisaties die niet in de 'mal' passen hun kwaliteitszorgsystemen opnieuw moeten vormgeven.

Ten tweede is er ruimte voor inhoudelijke afstemming. Zoals benoemd in deelvraag 2 is er binnen alle profielen in bepaalde mate aandacht voor de 21ste-eeuwse vaardigheden. Dit wordt niet altijd expliciet benoemd, maar ze zijn wel te herkennen in de programma's en kwaliteitszorgsystemen van de profielen. Om hierin voor meer eenheid te zorgen, zou ervoor gekozen kunnen worden om alle profielen deze 21ste-eeuwse vaardigheden expliciet te laten benoemen en het kwantitatief of kwalitatief meten van deze vaardigheden terug laten komen in de kwaliteitszorgsystemen.

Ook persoonsontwikkeling zou een terugkerend thema kunnen zijn, door in de kwaliteitszorgsystemen terug te laten keren hoe wordt gewaarborgd dat en op welke manier hieraan wordt gewerkt. Hiervoor zou een lijst ontwikkeld kunnen worden waarin kenmerken van persoonsontwikkeling worden opgenomen en indicatoren dat daaraan gewerkt wordt binnen een profiel. Deze kunnen vervolgens opgenomen worden in het kwaliteitszorgsysteem van het profiel. Op deze manier wordt er een inhoudelijke overeenkomst gevonden tussen alle profielen die kan zorgen voor meer samenwerking.

Unieke aspecten van kwaliteitszorgsystemen

De meeste vertegenwoordigers van profielorganisaties gaven in de interviews aan open te staan om van andere profielen te leren en om hun eigen ervaringen te delen. Hieronder zullen een aantal casussen beschreven worden van stappen die sommige profielen zetten die daarin uniek in zijn. Deze bieden mogelijk ruimte voor profielen om van elkaar te leren.

- Er is één profiel dat leerlingen betreft bij de visitaties. De leerlingen maken namelijk onderdeel uit van de visitatiecommissie. Omdat het profiel voor de leerlingen is, kan het heel waardevol zijn om het perspectief van een leerling mee te nemen in een visitatie. Uit het interview blijkt dat de profielorganisatie heeft gemerkt dat leerlingen

een profiel vanuit een andere rol ervaren dan een docent of schoolleider, waardoor er een vollediger beeld van het profiel op een school gevormd kan worden.

- Ook is er een profiel dat werkt met een onderzoeksvraag bij de visitatie, in plaats van indicatoren die vanuit de profielorganisatie zijn opgesteld. De school bepaalt dus zelf waar zij aan willen werken en waar zij meer over te weten willen komen. De visitatiecommissie komt dan ook met een onderzoekende houding de school binnen en helpt de school verder in haar vraag. Deze manier van werken schept meer eigenheid voor de school.
- Daarnaast zijn er een paar profielen die aandacht besteden aan de profilering en scholing van de docent. Docenten worden geschoold in hoe zij les kunnen geven binnen het profiel. Uit gesprekken blijkt dat dit gebeurt vanuit het standpunt dat de leerlingen zich profileren binnen de school en dat docenten dat ook moeten kunnen. Door onder andere scholing krijgen docenten hier gelegenheid toe.
- Er zijn een paar profielen die lesmodules evalueren. Hiermee wordt de kwaliteit van het lesmateriaal en de lessen die gegeven worden gewaarborgd.
- Eén van de profielorganisaties zet als onderdeel van de zelfevaluatie enquêtes uit onder leerlingen en ouders. Daarnaast evalueert de school zelf ook op het profiel en de begeleiding die leerlingen daarbij krijgen. Hierdoor krijgen de scholen feedback van verschillende kanten die vervolgens input vormt voor hun zelfevaluatie.
- Ten slotte zijn er een paar profielen die visitatietrainingen organiseren voor de commissies die bij scholen op bezoek gaan. Hierbij wordt de visitatiecommissie voorbereid op het uitgangspunt dat de profielen hanteren tijdens de visitaties. Ook zorgt dit ervoor dat er meer overeenkomst is tussen de verschillende visitaties.

Hoofdstuk 3: Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

In de conclusies van dit onderzoek licht de onderzoeker een aantal spanningsvelden toe. Daar zal in dit hoofdstuk op ingegaan worden. Het is duidelijk geworden dat er al grote mate van overeenkomst is tussen de kwaliteitszorgsystemen van de profielen. Zoals benoemd in deelvraag 2 zijn er raakvlakken op het niveau van zowel proces als inhoud. Profielen lijken qua filosofie en doelen op elkaar; allemaal werken ze aan talentontwikkeling en profilering. Dit doen ze allemaal in hun 'eigen jasje', namelijk het vakgebied of onderwijsthema waar op gefocust wordt. De vraag of en op welke manier er eenheid in de kwaliteitszorgsystemen gebracht moet worden is de rode draad van dit onderzoek. Deze vraag komt terug in de onderstaande spanningsvelden.

Het eerste spanningsveld betreft de frictie tussen het zijn van een uniek profiel en het deel uitmaken van het Profielenberaad. In de interviews kwam naar voren dat de meeste profielen hun eigenheid en vrijheid in hun kwaliteitszorg niet kwijt willen raken. De vertegenwoordigers van de profielen gaven aan geen mal te willen voor een kwaliteitszorgsysteem waar hun systeem in moet kunnen passen. Wel staan de profielen open voor uitwisseling van ideeën en van elkaar leren. Daarom zullen in de volgende paragraaf een aantal aanbevelingen gedaan worden om hiertoe gelegenheid te geven. Dit roept de vraag op of het wenselijk is om vanuit het Profielenberaad eenheid te creëren tussen de kwaliteitszorgsystemen. Het Profielenberaad vertegenwoordigt de profielorganisaties. De profielorganisaties lijken minder behoefte te voelen voor eenheid, omdat zij op hun eigen manier onderwijs van kwaliteit willen leveren en die kwaliteit op hun eigen manier willen waarborgen. Uniformiteit van kwaliteitszorgsystemen die niet wordt gedragen door de profielorganisaties, kan mogelijk afdoen aan het gevoel van vertegenwoordiging.

Dit brengt ons op het volgende spanningsveld: die tussen de Inspectie van het Onderwijs en het onderwijsveld. De Inspectie van het Onderwijs controleert of scholen voldoen aan de eisen die gesteld zijn door de overheid. Hierbij is sprake van kwaliteitszorg in een top-down model waarbij het inspectiekader de leidraad vormt. De Profielorganisaties hebben, in de meeste gevallen, echter niet te maken met eisen die gesteld zijn door de overheid. Ze zijn vrij in hoe ze het profiel vormgeven en welke kwaliteitsstandaard er gehanteerd wordt. De scholen die aangesloten zijn bij de profielorganisaties vormen deels de voedingsbodem voor de profielen en hun kwaliteitszorgsysteem. Hier is meer sprake van een bottom-up model. Het Profielenberaad vertegenwoordigt de profielorganisaties, maar wil tegelijkertijd waardering van de Inspectie van het Onderwijs voor de profielen. Profielorganisaties monitoren kwaliteit echter op een geheel andere wijze dan de Inspectie van het Onderwijs en doen dit ook met een ander doel. Dit zorgt ervoor dat de profielorganisaties en het Profielenberaad vinden dat de Inspectie van het Onderwijs in haar rapport geen recht doet aan de profielorganisaties²⁴. De Inspectie is er echter om te controleren of scholen aan het inspectiekader voldoen en stelt zelf geen eisen aan scholen. Wel geeft de Inspectie in de Staat van het Onderwijs een waardeoordeel over de scholen. Profielorganisaties zijn vrij om zelf eisen op te stellen en kunnen op eigen wijze monitoren wat de leeropbrengsten van een profiel zijn.

Het laatste spanningsveld heeft betrekking op kwaliteitszorgsystemen als doel ten opzichte van kwaliteitszorgsystemen als middel. Het middel dat het Profielenberaad en de profielorganisaties gebruiken, is hetzelfde; de kwaliteitszorgsystemen. Het doel waarvoor dit wordt ingezet lijkt echter in beide gevallen anders. De profielorganisaties gebruiken hun

²⁴ Gebaseerd op de brief van Henk Visscher en Pieter Hettema aan de Inspecteur Generaal van het onderwijs, 2019

kwaliteitszorgsysteem om de kwaliteit van hun profiel op verschillende scholen te waarborgen. Het Profielenberaad lijkt de kwaliteitszorgsystemen te zien als een manier om meer eenheid te creëren tussen de profielen die zij vertegenwoordigen. Dit kan er namelijk voor zorgen dat het Profielenberaad zich beter kan positioneren en eventueel meer zou kunnen betekenen in het onderwijsveld. Hierbij opereren de profielorganisaties vooral op micro- en mesoniveau, namelijk in de klas en op schoolniveau. Het gaat hierbij om de scholen en de organisaties die samen met de scholen werken. Het Profielenberaad handelt meer op macroniveau: de stuurgroep wil namelijk meer aandacht voor profilering in het voortgezet onderwijs. Dit wordt bereikt door middel van onder meer gesprekken met de Inspectie van het Onderwijs. Ook wordt er reactie gegeven op beslissingen van de Tweede Kamer en spreekt de stuurgroep met de media. Hierbij speelt de politieke en beleidsmatige context een rol, die tot de macrosfeer behoort.

De aannahme van het Profielenberaad lijkt te zijn dat er mogelijkheden zijn om de kwaliteitszorgsystemen op elkaar af te stemmen. Daarnaast lijkt de stuurgroep van mening dat de profielen zullen profiteren van afstemming wat de onderwijskwaliteit betreft. Het onderzoek toont aan dat er mogelijkheden zijn om de kwaliteitszorgsystemen op elkaar af te stemmen. Er zijn al veel raakvlakken en deze kunnen verder uitgebreid worden door op een aantal procesmatige en inhoudelijke onderdelen op elkaar af te stemmen. Uit dit onderzoek blijkt echter dat de vraag rest of dit wenselijk is. Afstemming op zich hoeft geen doel te zijn, maar het kan een middel zijn om een doel te bereiken. Het Profielenberaad en de aangesloten profielorganisaties hebben mogelijk baat bij het formuleren van een gezamenlijk doel. Door dit gezamenlijke doel kunnen de verschillende belanghebbenden elkaar vinden en met elkaar werken aan een versterking van kwaliteitszorg binnen profielen.

Aanbevelingen

De aanbevelingen in deze paragraaf zullen ten eerste gaan over de manieren waarop de kwaliteitszorgsystemen op elkaar afgestemd kunnen worden. Hierbij worden ideeën gegeven voor manieren waarop het Profielenberaad die afstemming kan bereiken. Ten tweede zullen er aanbevelingen gedaan worden aan de profielorganisaties. Gedurende het verloop van het onderzoek komen een aantal zaken naar voren die mogelijk aangescherpt zouden kunnen worden om de mogelijkheden tot samenwerking tussen de profielorganisaties te vergroten.

Aanbevelingen aan het Profielenberaad

De eerste aanbeveling aan het Profielenberaad is om de profielorganisaties uit te nodigen met elkaar in gesprek te gaan. Hierbij is het van belang dat er een bepaalde mate van eenheid ontstaat in de ideeën rondom kwaliteitszorg. Hierbij kan samen nagedacht worden over de volgende vragen:

- Wat is de succesindicator van een profiel?
- Wat is de succesindicator van een kwaliteitszorgsysteem?
- Waar zou een kwaliteitszorgsysteem aan moeten voldoen?

Als hier onderlinge uniformiteit over ontstaat, is het makkelijker om vervolgstappen te zetten in een samenwerking tussen profielorganisaties. De organisaties zitten dan namelijk op één lijn en spreken dezelfde taal wanneer het gaat over 'het waartoe' van de profielen.

De tweede aanbeveling voor het Profielenberaad is om géén mal te ontwerpen waar alle kwaliteitszorgsystemen in passen. De profielorganisaties hechten veel belang aan eigenheid en hun onderscheidende kenmerken. Door een mal aan te bieden, raken zij dit mogelijk kwijt. Wel kan het Profielenberaad de profielorganisaties aanmoedigen om een aantal vaste onderdelen te hebben in hun kwaliteitszorgsysteem. De thema's die verkend zijn

in deze studie -visitatie, zelfevaluatie en kwaliteitsstandaard- zijn hier voorbeelden van. Als alle profielorganisaties deze onderdelen op een zelfgekozen manier vormgeven in hun kwaliteitszorgsysteem, zal er meer uniformiteit ontstaan dan er nu is. Ook kan het Profielenberaad met de profielorganisaties in gesprek om hulp op maat te bieden waar dat nodig is. In deze gesprekken kunnen de profielorganisaties aangeven waar ze eventueel moeite mee hebben of wat ze aan willen passen in hun kwaliteitszorgsysteem. Zo behouden de profielorganisaties het eigenaarschap over hun kwaliteitszorgsysteem en profiteren toch van mogelijkheden om elkaar te helpen ontwikkelen.

Daarnaast zou het Profielenberaad de afstemming van de onderdelen die genoemd zijn als antwoord op deelvraag 3 kunnen faciliteren (zie pagina 21). Door profielorganisaties te laten benoemen wat zij graag nog willen toevoegen of aanpassen aan hun kwaliteitszorgsysteem, kan een profiel gekoppeld worden aan een ander profiel dat dit wel al doet of anders doet bijvoorbeeld?. Vertegenwoordigers van deze profielen kunnen mondeling informatie uitwisselen, elkaars documentatie omtrent kwaliteitszorg bestuderen en bijvoorbeeld meelopen met visitaties. Op deze manier ontstaat er een hechter netwerk binnen het Profielenberaad en wordt de expertise en ervaring van verschillende profielorganisaties beter benut.

Aanbevelingen aan de profielorganisaties

De eerste aanbeveling aan de profielorganisaties heeft betrekking op de uitvoering van lessen rondom het profiel. Zoals eerder aangegeven, is er een aantal profielen dat lesmodules evalueert. Maar alleen de module evalueren, geeft geen garantie dat de lessen die daarin beschreven staan ook daadwerkelijk goed worden uitgevoerd. De scholen kunnen onderling lesbezoeken afleggen om de uitvoering van de lessen ook te evalueren. In hetzelfde thema is er nog een aanbeveling voor de profielen waarbij geen gebruik wordt gemaakt van vaste modules. Scholen kunnen onderling lesmateriaal uitwisselen en dit evalueren. Ook hier kan de uitvoering van de lessen geëvalueerd worden door middel van lesbezoeken door andere scholen. Beide onderdelen, het evalueren van lesmateriaal en het evalueren van lessen, kunnen onderdeel worden van het kwaliteitszorgsysteem.

De tweede aanbeveling aan de profielorganisaties betreft de documentatie van de kwaliteitszorgsystemen. Opvallend is dat in sommige documenten van profielorganisaties beperkte informatie stond over het kwaliteitszorgsysteem. Toen daar vervolgens in de interviews naar gevraagd werd, bleek dat er veel activiteiten waren die wel plaatsvonden en dat er over bepaalde onderdelen van het kwaliteitszorgsysteem zeer goed was nagedacht. Dit was in de documentatie echter niet terug te vinden. Het onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs waaruit bleek dat profielorganisaties te weinig aan kwaliteitszorg doen²⁵, was een desk study. Hierbij is dus alleen naar documentatie gekeken, waardoor de informatie waarschijnlijk niet volledig was. Daarnaast is er binnen het onderwijs een grote omloop van personeel. Dit werd ook aangegeven door verschillende profielorganisaties. Dit zijn twee redenen waarom het belangrijk is dat profielorganisaties ervoor zorgen dat hun documentatie volledig en openbaar is. Zij kunnen dan aantonen dat ze wel degelijk volledige en ontwikkelde kwaliteitszorgsystemen hebben. Daarnaast zorgt dit ervoor dat activiteiten rondom kwaliteitszorg worden vastgelegd op een manier die niet gebonden is aan een persoon. Zo zal, door meer continuïteit en betere documentatie te creëren, het kwaliteitszorgsysteem duurzamer zijn. Daarmee garanderen de profielorganisaties niet alleen de duurzaamheid van het profiel, maar ook de duurzaamheid van de kwaliteit.

²⁵ De Inspectie van het Onderwijs (2019). De Staat van het Onderwijs 2019. Geraadpleegd via <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2019/04/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2019>

Aanbeveling aan de profielorganisaties en het Profielenberaad

Als antwoord op deelvraag 3 is een opsomming gegeven van unieke aspecten van een aantal kwaliteitszorgsystemen. De thema's die hierin genoemd worden kunnen gespreksonderwerpen zijn voor de profielorganisaties. Organisaties die bepaalde aspecten nog niet in hun kwaliteitszorgsysteem hebben, kunnen van andere profielen leren wanneer zij in de gelegenheid worden gesteld over deze onderwerpen in gesprek te gaan. Dit zorgt ervoor dat de uitwisseling die het Profielenberaad belangrijk vindt, plaats kan vinden.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek heeft een aantal onderwerpen aan het licht gebracht die mogelijkheden bieden voor vervolgonderzoek:

- Het uitdiepen en benoemen van de 21ste-eeuwse vaardigheden: de 21ste-eeuwse vaardigheden zijn in meerdere profielen te herkennen. Hoe de profielen hier aan werken, op welke manier ze dat doen en of in kaart wordt gebracht wat de leeropbrengsten hiervan zijn, zijn vragen die in vervolgonderzoek beantwoord kunnen worden. Ook hierin zit een mogelijkheid van profielorganisaties om van elkaar te leren.
- Het definiëren en vormgeven van persoonsontwikkeling: vrijwel alle profielen werken op een bepaalde manier aan persoonsontwikkeling van de leerlingen. Wat scholen hieronder verstaan en hoe zij in kaart brengen wat dit op de lange termijn bijdraagt, kan in vervolgonderzoek in kaart gebracht worden.

Hoofdstuk 4: Methode

Procedure en participanten

Het onderzoek betreft een kwalitatieve studie bestaande uit twee delen; een documentanalyse en een reeks semigestructureerde interviews. Vanaf medio september 2019 zijn de leden van het Profielenberaad die bij de vijftien profielorganisaties horen per mail benaderd. Zij zijn gevraagd om de documenten met betrekking tot de kwaliteitszorgsystemen te delen. Ook werden ze uitgenodigd voor een interview: in dit interview werd om nadere toelichting van de kwaliteitszorgsystemen gevraagd en naar ideeën met betrekking tot de afstemming van de kwaliteitszorgsystemen van de verschillende profielen. Bij deze uitnodiging is ook een brief gevoegd waarin nadere toelichting wordt gegeven op het interview. Ook werd er aan participanten toestemming gevraagd om al dan niet mee te doen aan het interview en voor opname van het interview. Indien gewenst konden participanten het onderzoeksvoorstel ontvangen, zodat zij een volledig beeld hebben van het nut en belang van hun bijdrage. Ook is in het kader van dit onderzoek gesproken met de projectleider van De Staat van het Onderwijs. Tijdens dit gesprek heeft de onderzoeker haar gevraagd om een reactie op de Staat van het Onderwijs 2019 en de rol van de Inspectie ten opzichte van die van de profielorganisaties wanneer het aankomt op kwaliteitszorg.

Van de vijftien profielorganisaties die benaderd zijn, hebben er uiteindelijk twaalf deelgenomen. Dat wil zeggen dat de documenten ontvangen en geanalyseerd zijn en dat een vertegenwoordiger van het profiel is geïnterviewd. In sommige gevallen was deze vertegenwoordiger een directeur of kwaliteitszorgmedewerker van een profielorganisatie, in andere gevallen ging het om docenten die binnen de profielorganisatie een rol vervullen. Drie profielorganisaties hebben uiteindelijk niet deelgenomen omdat de benaderde vertegenwoordiger na meerdere pogingen niet reageerde, er geen kwaliteitszorgsysteem bleek te zijn of omdat de organisatie is opgehouden te bestaan. De volgende profielen namen deel aan dit onderzoek: Consortium Bèta Challenge, UNESCO, tto, Global Citizen Network, Vereniging CultuurProfielScholen Nederland, Geo Future Schools, Havisten Competent, LOOT, Stichting Technasium, Stichting het Zelfstandig Gymnasium, nlt en Wetenschapsoriëntatie Nederland.

Documentanalyse

Het eerste deel van het onderzoek betreft een documentanalyse van de beschrijvingen van de kwaliteitszorgsystemen. Hierbij is een combinatie van analyses gebruikt om thema's uit de verschillende documenten te verkennen. Van tevoren werd verwacht dat de documenten die toegestuurd zouden worden, niet allemaal hetzelfde format en dezelfde onderdelen zouden hebben. Daarom is er gekozen voor een analyse aan de hand van een format waarin ruimte is voor verschillende vormen van kwaliteitszorgsystemen. Op basis van de eerdere publicatie uit 2013 is voor ieder kwaliteitszorgsysteem het volgende geïnventariseerd:

- **Visitatie:** Hoe vaak vindt deze plaats? Welke personen maken deel uit van de visitatiecommissie? Met wie worden er gesprekken gevoerd? Waar wordt inhoudelijk aandacht aan besteed?
- **Zelfevaluatie-instrumenten:** Wat wordt hiermee geëvalueerd. Op basis waarvan is het instrument opgesteld? Door wie wordt het ingevuld? Wat wordt er met de resultaten gedaan?
- **Kwaliteitsstandaarden:** Welke standaarden worden er gehanteerd? Welke eisen staan er in de standaard(en)? Op basis waarvan is/zijn de standaard(en) vastgesteld?

De informatie die uit de documenten naar voren komt is genoteerd in een format (zie Bijlage 1). Vervolgens is door middel van kleurcodering de informatie onderverdeeld in de volgende thema's:

- Betrokken personen
- Visitatie
- Reglementen
- Inhoudelijke opmerkingen
- Algemeen toepasbare principes

Aanpassingen

De eerste documentanalyse is uitgevoerd aan de hand van de eerste versie van het format. Hierin werd gesproken over 'pijlers van kwaliteit' en bijbehorende 'standaarden van die pijlers'. Dit bleek niet toereikend te zijn, aangezien de kwaliteitsstandaarden niet altijd op algemene pijlers van kwaliteit te betrekken zijn. Na de eerste analyse is er overgestapt op 'welke standaard' er gehanteerd wordt en 'welke eisen' daarbij horen.

Interviews

Na de documentanalyse zijn interviews afgenomen met vertegenwoordigers van de profielorganisaties. Het interview had als doel meer inzicht te verkrijgen in de werking van het kwaliteitssysteem en de onderbouwing van de verschillende onderdelen van dit systeem. Daarnaast gaf het interview de leden van het Profielenberaad de kans om het kwaliteitssysteem en de documentatie ervan toe te lichten.

In deze interviews werd om toelichting op de documenten gevraagd en zijn de onderdelen besproken die niet uit de documenten te herleiden waren. Ook is een aantal vaste vragen gesteld, die verderop opgesomd zijn. Het interview was semigestructureerd. Dit houdt in dat er een aantal standaard vragen is waarop de geïnterviewde antwoord geeft, maar dat er ook andere vragen gesteld zijn en dat er is ingegaan op de antwoorden van de geïnterviewde. Hier is voor gekozen omdat de vertegenwoordigers van profielorganisaties verschillende rollen vervullen. Sommigen werken alleen op het kantoor van de organisatie, anderen staan bijvoorbeeld ook voor de klas. Daardoor werd verwacht dat afhankelijk van de functie van de geïnterviewde andere zaken aan bod zouden komen. Een standaardvraag was bijvoorbeeld 'Hoe zien de activiteiten als een visitatie of zelfevaluatie er in de praktijk uit?'.
De vragen zijn onderverdeeld in dezelfde thema's als de documentanalyse, namelijk 'visitatie', 'zelfevaluatie-instrumenten' en 'kwaliteitsstandaarden'. Daarnaast was er een aantal vragen met betrekking tot het advies over de mogelijkheid en de wenselijkheid van de afstemming van kwaliteitssystemen. De volgende vragen zijn gesteld:

Vragen met betrekking tot visitatie en zelfevaluatie:

- Hoe zien de activiteiten als een visitatie of zelfevaluatie er in de praktijk uit?
- Welke personen binnen de scholen worden er betrokken bij evaluatie en accreditatie en de voorbereiding van een visitatie (leerlingen, docenten of anderen) en waarom?

- Wat wordt er gedaan met de verkregen uitkomsten van bovengenoemde activiteiten? In hoeverre worden deze gebruikt voor de certificering van de school dan wel voor het verbeteren van het onderwijs dat gegeven wordt?

Vragen met betrekking tot de kwaliteitsstandaarden:

- Welke onderdelen of kenmerken van kwaliteit worden er belangrijk gevonden binnen de profielorganisatie?
- Welke kenmerken van kwaliteit zijn volgens u profiel specifiek en welke zijn algemeen toepasbaar?
- Worden deze kenmerken van kwaliteit getoetst? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Vragen met betrekking tot de mogelijkheid en wenselijkheid van eventuele afstemming van kwaliteitszorgsystemen:

- Ziet u een samenwerking met betrekking tot kwaliteitszorg tussen de verschillende profielen voor zich? Zo ja, hoe zou dat eruit zien? Zo nee, waarom niet?
- In hoeverre zou afstemming van de verschillende kwaliteitszorgsystemen van verschillende profielen voordelen of nadelen hebben voor uw profiel?
- In hoeverre levert die eventuele afstemming voordelen of nadelen op voor het Profielenberaad?

De interviews zijn opgenomen, mits daar toestemming voor gegeven is. Iedereen heeft toestemming gegeven. Het was in enkele gevallen technisch niet mogelijk om het interview op te nemen. In die gevallen heeft de onderzoeker zelf genotuleerd. Aan de hand van een format (zie bijlage 2) zijn vervolgens gespreksverslagen opgesteld. De antwoorden op de vragen zijn samengevat en in het interviewformat (zie Bijlage 2) genoteerd. Hierin zijn de thema's die besproken werden verkend en met dezelfde kleurcodering als de documentanalyse gemarkeerd.

Gecombineerde analyse

Na de documentanalyse en de analyse van de interviews is een overzicht gemaakt van de kenmerken van de kwaliteitszorgsystemen van de verschillende profielen. Dit overzicht is in een zelfontworpen format in de vorm van een tabel (zie Bijlage 3) geplaatst. Er is gekozen om geen matrix te gebruiken, omdat dit de informatie uit de analyse in te grote mate abstraheert. Om de inhoud van de analyse zo goed mogelijk te weergeven, is er met een tabel gewerkt waarin de kenmerken van elk kwaliteitszorgsysteem beknopt beschreven staan. De kleurcodering uit de documentanalyses en interviewanalyses heeft geholpen bij het ordenen van deze informatie. De overeenkomsten en verschillen tussen de kwaliteitszorgsystemen staan hierin centraal. Vervolgens is verkend waar ruimte is voor uniformiteit van de kwaliteitszorgsystemen.

Literatuurlijst

- Biesta, G. J. J. (2015). Het prachtige risico van het onderwijs. Culemborg, Nederland: Uitgeverij Phronese.
- De Inspectie van het Onderwijs (2019). Onderzoekskader 2017 voor het toezicht op het voortgezet onderwijs. Geraadpleegd via <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/onderzoekskaders/documenten/rapporten/2019/06/06/onderzoekskader-2017-voor-het-toezicht-op-het-voortgezet-onderwijs>
- De Inspectie van het Onderwijs (2019). De Staat van het Onderwijs 2019. Geraadpleegd via <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2019/04/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2019>
- Europees Platform (2013). Excellentie door profilering in het voortgezet onderwijs: een verkenning van de kwaliteitssystemen bij profielorganisaties die zich richten op talentontwikkeling en excellentie in het voortgezet onderwijs.
- PO-raad (2016). Handreiking bovenschoolse kwaliteit zorg. Geraadpleegd via https://www.poraad.nl/system/files/themas/goed_bestuur/handreiking_bovenschoolse_kwaliteitszorg.pdf
- Wij-leren.nl: kennisplatform voor het onderwijs. Geraadpleegd op 13 september 2019 via <https://wij-leren.nl/kwaliteitszorg.php>
- Profielenberaad (jaar onbekend). Wat is het Profielenberaad?
- Hettema, P. & Visscher, H. (2019, 17 april). Reactie op Staat van het Onderwijs 2019. Geraadpleegd via https://www.voraad.nl/system/downloads/attachments/000/000/768/original/Profielenberaad_reactie_op_Staat_van_het_Onderwijs_2019_%28003%29.pdf?1555592104

Bijlagen

Bijlage 1: format voor documentanalyse

Protocol documentanalyse Profielenberaad

Algemene informatie
<i>Profielorganisatie:</i>
<i>Aantal documenten:</i>
<i>Soort documenten:</i>
Welke extra informatie wordt er gegeven met betrekking tot het profiel?
Visitatie
<i>Hoe vaak vindt deze plaats?</i>
<i>Wie maken deel uit van de visitatiecommissie?</i>
<i>Met wie worden er gesprekken gevoerd?</i>
<i>Waar wordt inhoudelijk aandacht aan besteed?</i>
Zelfevaluatie-instrumenten (twee varianten: kritische zelfevaluatie/tussentijdse zelfevaluatie)
<i>Wat wordt hiermee geëvalueerd?</i>
<i>Op basis waarvan is het zelfevaluatie-instrument opgesteld? + in welke vorm</i>
<i>Door wie wordt het instrument ingevuld?</i>
<i>Wat wordt er met de resultaten gedaan?</i>
Kwaliteitsstandaarden
<i>Welke standaard(en) wordt/worden er gehanteerd?</i>
<i>Welke eisen staan er in de standaard?</i>
<i>Op basis waarvan is de standaard vastgesteld? (+ op basis waarvan de eisen)</i>
Welke vragen zijn er te stellen/welke informatie ontbreekt?

Protocol interviews Profielenberaad

Algemene informatie interview
<i>Datum:</i>
<i>Locatie:</i>
<i>Interview wordt opgenomen:</i>
<i>Aantal aanwezigen:</i>
Algemene informatie geïnterviewde(n)
<i>Naam:</i>
<i>Profielorganisatie:</i>
<i>Werkzaamheden:</i>
Belangrijk om te vermelden voor aanvang van het interview
<ul style="list-style-type: none"> • <i>De interviews kunnen niet volledig geanonimiseerd worden, maar in het onderzoeksverslag en het eindrapport zullen de geïnterviewden niet met naam en toenaam genoemd worden. Er zal gesproken worden over een 'vertegenwoordiger van het profiel'.</i> • <i>Wat er in het interview besproken is zal gebruikt worden in de analyse van kwaliteitszorgsystemen en in het antwoord op de vraag of er vanuit de profielorganisaties een gevoel van mogelijkheid en wenselijk is om de kwaliteitszorgsystemen van verschillende profielorganisaties op elkaar af te stemmen.</i>
Vragen over ontbrekende informatie naar aanleiding van documentanalyse
Visitatie en zelfevaluatie
<i>Hoe zien de activiteiten als een visitatie of zelfevaluatie er in de praktijk uit?</i>
<i>Welke personen binnen de scholen worden er betrokken bij evaluatie en accreditatie en de voorbereiding van een visitatie (leerlingen, docenten of anderen) en waarom?</i>
<i>Wat wordt er gedaan met de verkregen uitkomsten van bovengenoemde activiteiten? In hoeverre worden deze gebruikt voor de certificering van de school dan wel voor het verbeteren van het onderwijs dat gegeven wordt?</i>
Kwaliteitsstandaard
<i>Welke onderdelen of kenmerken van kwaliteit worden er belangrijk gevonden binnen de profielorganisatie?</i>
<i>Welke kenmerken van kwaliteit zijn volgens u profiel specifiek en welke zijn algemeen toepasbaar?</i>
<i>Worden deze kenmerken van kwaliteit getoetst? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?</i>
Mogelijkheid en wenselijkheid van eventuele afstemming van kwaliteitszorgsystemen
<i>Ziet u een samenwerking met betrekking tot kwaliteitszorg tussen de verschillende profielen voor zich? Zo ja, hoe zou dat eruit zien? Zo nee, waarom niet?</i>
<i>In hoeverre zou afstemming van de verschillende kwaliteitszorgsystemen van verschillende profielen voordelen en nadelen hebben voor uw profiel?</i>
<i>In hoeverre levert die eventuele afstemming voordelen of nadelen op voor het Profielenberaad?</i>
Welke andere zaken kwamen aan bod die van belang kunnen zijn voor het onderzoek?
Overige opmerkingen met betrekking tot het interview

Bijlage 3: format tabel

Profiel	Visitatie: Ja/nee Hoe vaak? Betrokken personen	Zelfevaluatie- instrumenten: Wat? Op basis waarvan? Door wie? Doel resultaten	Kwaliteitsstandaarden: Welke standaard? Welke eisen? Op basis waarvan?	Certificeringscriteria	Voordelen samenwerking profielen: Voor het specifieke profiel Voor het Profielenberaad	Nadelen samenwerking profielen: Voor het specifieke profiel Voor het Profielenberaad	Samenwerking profielen: Ja/nee Waarom?
Bèta Challenge							
Geo Future School							
Global Citizen Network							
Havisten Competent							
LOOT/TopsportTalentscholen							
Stichting Technasium							
Stichting Zelfstandig Gymnasium							
TweeTalig Onderwijs							
Unesco scholen							
Vereniging Cultuurprofiel scholen							
Vereniging NLT							
WetenschapsOriëntatie Nederland							